

Referat 2017

Studiebesök den 16 januari 2017. Hansers filmstudio

Välbesökt studiebesök. Den 16 januari ägde årets första aktivitet rum – ett studiebesök på Hansers filmstudio. Lite nostalgiskt var det för alla som varit där tidigare, för i april upphör verksamheten i lokalerna på Kommendörsgatan. Men filmvisningarna kommer att fortsätta på någon biograf, lovade Anders Hanser.

Sonen Calle presenterade och visade "Röde Orm. En bildberättelse" och "Stockholmarn. Stockholms tusenåriga historia på en halvtimme". Som alltid var det sevärt.

"Röde Orm" visar hur konstnären Jordi Arkö illustrerat Frans G. Bengtssons epos, dels i form av över hundra praktfulla litografier, dels i form av en 90 m lång bonad med hjälp av Handarbetets Vänner. Bonaden kan i dag beskådas på Ribbingsfors herrgård i Gullspång.

I "Stockholmarn" får vi vår huvudstads tusenåriga historia. Det är Thomas Botwid som ger röst åt stockholmarn.
Birgitta Agazzi

Månadsmöte den 24 januari om nyord med Birgitta Agazzi

Vår styrelseledamot, Birgitta Agazzi, var januari månads föredragshållare vid vårt månadsmöte. Hon är språkvårdare och har varit nyordsansvarig på Språkrådet och Svenska språknämnden.

Birgitta, som skrivit boken "Nyord i svenskan", delgav oss en intressant exposé över svenska nyord från 1940-talet till i dag. Det blev en fängslande tidsresa som framfördes på ett mycket kunnigt och medryckande sätt.

Med nyord menas att ordet inte fanns före viss tid. Här följer några exempel på nyord och när i tiden de kom.

1940-talet: <i>jeans, järnridå</i>	1950-talet: <i>raggare, tv</i>
1960-talet: <i>charterresa, pizza</i>	1970-talet: <i>mansgris, video</i>
1980-talet: <i>aids, mikro</i>	1990-talet: <i>boxvin, internet</i>
nollnoll-talet: <i>googla, pudla</i>	2010-talet: <i>hen, selfie</i>

Detta är bara ett axplock av vad vi fick oss till livs.

Det var mycket begeistrade åhörare som tog del av framställningen, vilket inte minst de många frågorna efteråt var ett tydligt tecken på.

Hans Lindberg, ordförande

Studiebesök den 8 februari. Rådhuset

Den 8 februari samlades ett 30-tal förväntansfulla deltagare för att få en guidad visning av Stockholms rådhus. Vi visades runt av en mycket kunnig och entusiastisk domare i tingsrätten, rådmannen Henrik Lagergren.

Rådhuset stod färdigt 1915, och det betecknas som ett av nationalromantikens huvudverk. Ursprungligen var det tänkt att det skulle ligga där Stadshuset nu ligger, men arkitekten Carl Westman fick slutligen uppdraget att rita ett nytt rådhus i tävlan med den mer kände arkitekten Ragnar Östberg. Denne fick i stället uppdraget att färdigställa Stockholms stadshus. Rådhusbyggnaden är utformad på ett sätt som för tankarna till Vadstena slott från 1500-talet.

Stockholms rådhus är rikt på konstnärlig utsmyckning, och långa stunder får man känslan av att besöka ett museum. Skulptören Gustaf Sandberg och hans bror Aron Sandberg var anställda vid rådhusbygget. Gustaf utförde vid huvudportalen *S:t Erik* och *De sju dödssynderna*, båda i granit, samt *Valans pelare* i röd granit, som behandlar scener ur den nordiska mytologin. Aron Sandberg formgav flera fasadskulpturer till byggnaden.

I byggnaden finns även skulpturer av Christian Eriksson, kalkmålningar av Filip Månsson och takmålningar av Olle Hjortsberg.

I samband med den senaste ombyggnaden av Rådhuset utbröt en brand på tredje våningen. Branden blev dramatisk, och hela den tredje våningen i södra flygeln totalförstördes. Ombyggnadsarbetet blev därför något fördröjt, men den 1 september 2009 flyttade Stockholms tingsrätt in i byggnaden, och numera hyser Rådhuset tingsrättens hela verksamhet, dvs. såväl brottmål som tvistemål. Ombyggnaden nominerades till Årets Stockholmsbyggnad 2010.

Det var en mycket nöjd grupp deltagare som under rundvandringen fick ta del av rådhusets historia. Vi fick också se den magnifika magistratsalen, som till 1965 användes för vissa kommunala ärenden, eftersom rådhuset fram tills dess hyste viss kommunal verksamhet. Vi såg även det s.k. vigselrummet, som numera inte används för detta ändamål, eftersom att domare inte längre har vigselrätt.

Besöket var planerat att ta två timmar, men vi gick runt i tre timmar, och jag lovar, varenda minut var intressant.

Hans Lindberg

Frågesport den 14 februari

Årets första frågesport gick av stapeln den 14 februari. För första gången var vi i Östermalms föreningsråds lokal. Där måste man själv ställa fram bord och stolar och återställa dem. Allt gick fint, tack vare snälla deltagare som glatt hjälpte till. Vi fick också hjälp med disken!

Det var 23 deltagare fördelade på 5 grupper. Som vanligt körde vi två omgångar. Bland frågorna kan vi nämna: "Hur länge var Norge en del av danska riket efter 1523?" – "Vad gör man med en rubank?" – "Var ligger Stillhetens hav?" Deltagarna var duktiga, och som vanligt var stämningen god. Det fina är att man sitter i grupper och diskuterar. Eftersom det var Alla hjärtans dag så serverades en hjärtformad kaka till kaffet.

Nästa frågesport blir den 4 april.

Birgitta Agazzi och Inga-Lisa Sellvall!

Årsmöte den 21 februari med Allan Edwalls "Grovdoppa"

Den 21 februari ägde årsmötet avseende år 2016 rum i närvaro av ett 70-tal medlemmar. Det som avhandlades framgår av protokollet från årsmötet. Avgående ordföranden, Hans Lindberg, tackar för sig och ger oss ett referat av underhållningen som följde.

Efter den stadgeenliga delen bjöds mötesdeltagarna på en mycket uppskattad vis- och musikstund med sångaren Ola Hedén och hans ackompanjatör Göran Martling. De framförde visor från visboken "Grovdoppa", som innehåller ett 40-tal visor av den folkkäre skådespelaren, artisten, teaterchefen m.m., Allan Edwall.

Ola Hedén var god vän med Allan Edwall, och Göran Martling ackompanjerade Allan Edwall när denne sjöng sina visor. Allan Edwall avled 1997, och Hedén och Martling har förvaltat Allan Edwalls visskatt på ett respektfullt och ömsint sätt.

Texterna är lätt melankoliska och milt drastiska med medkännande humor. Vi lyssnade till många kända visor, "En riktig karl", "Mor dansar", "Visst är det bättre" och många många fler. En visa, "Slumpens makt i Luleå", framfördes med ombytta roller, Göran Martling sjöng och Ola Hedén ackompanjerade. En del visor åskådliggjordes med enkel men talande teaterrekvisita, exempelvis "Årstider", där sommaren åskådliggjordes med solhatt och solglasögon, och hösten med färgglada höstlöv.

Sammanfattningsvis blev denna visstund en mycket givande och trevlig avslutning på årsmötet 2017.

I anledning av att jag vid årsmötet avgick efter två år som ordförande i SPF Karlplan, vill jag tacka alla för två intressanta och lärorika år, inte minst vad gäller mötena med er medlemmar vid månadsmötena och vid andra tillfällen. Jag kommer dock fortsättningsvis att besöka månadsmöten och andra aktiviteter som "vanlig" medlem, så – we'll meet again.

Hans Lindberg

Studiebesök den 16 mars. Kungl. Myntkabinettet

Vi var 20 SPF:are som fick njuta av en både kunnig och underhållande guidning av Leif Östman på Kungl. Myntkabinettet. Vi var glada över att det skedde i de ärevördiga lokalerna på Slottsbacken. Snart flyttar museet därifrån till Historiska museet, därtill nött och tvunget på grund av för hög hyra. I det här fallet är det inte staten som vill ta hutlös hyra av ett statligt museum utan en privat fastighetsägare.

"Tänk att pengar och ekonomi kan var så roligt!" var den reflektion som deltagarna gjorde. Vi fick en snabb exposé av olika betalningsmedel, från kaurisnäckan till mynt. Det äldsta myntet, från Lydien, är från 620 f.Kr. På 900-talet såg Olof Skötkonung till att vi fick egna mynt i Sverige. Och svenskt är också världens största mynt, kopparplåten från 1644, som väger 19,7 kg! Vi fick lära oss att det är skillnad på värde mynt, där värdet av metallinnehållet är lika med valören, och kreditmynt, där man som användare får sätta tilltro till att myntet motsvarar den valör som uppges. Visst ni att banksedeln är en svensk uppfinning från 1660-talet? Fast, det förstås, som Leif påpekade, så förekom sedlar redan på 900-talet i Kina.

Museet visar inte bara upp mynt och sedlar utan är också ett ekonomiskt museum. Leif berättade bl.a. om hyperinflationen i Tyskland 1918–1923. Penningvärdet sjönk då minut för minut. En limpa kunde till slut kosta flera miljarder. Men lite inflation är tydligen ändå bra, så vår nuvarande riksbankschef är inte nöjd med att vi har så låg inflation i Sverige. Och Riksbanken, fick lära oss, är världens äldsta nationella bank som fortfarande är i bruk.

Vanligt folk sparade förr i världen sina pengar i madrassen och grävde ned dem i orostider. Först i början av 1800-talet fick vi banker för vanligt folk, sparbanker. Lilla Carolina Bernhardina, 3 år, var den första sparbankskunden. Hon satte 1820 in 12 skilling banco (motsvarar i dag ungefär 30 kr) på första sparbanken, som hade startats av den invandrade tyska köpmannen Eduard Ludendorff – ett utmärkt exempel på vilken nytta Sverige har haft av företagsamma invandrare.

Slutligen stannade vi utställningen av våra nya sedlar, verkliga mästerverk med hundratals detaljer, som t.ex. Garbos alla filmroller i mikrotext på 100-lappen. Ja, detta och mycket mer fick oss till livs. Kanske dessa sedlar blir de sista som ges ut, för trenden nu är digitala pengar.

Skynda er till Myntkabinettet ni som inte kom, för den 31 mars stänger museet.

Birgitta Agazzi

Månadsmöte den 21 mars. "Kaffe sett med andra ögon" med kaffegurun Giovanni Masturzo

Då Giovanni Masturzo kom till Sverige från Sorrento för 45 år sedan möttes av svenskt kaffe och ostfralla. Det tyckte han var förskräckligt, men har vant sig och tycker det är ganska gott nu. Sedan dess har svenskarna fått en rik kaffekultur och har den bästa kvaliteten i världen.

Vi dricker 27 miljoner koppar kaffe per dag och det är näst mest i världen – bara Finland slår oss.

Kaffeträdet trivs bara mellan Kräftans och Stenbockens vändkretsar. Helst ska trädet växa lite högt upp, då växer det långsamt och bönorna blir godare. Tre år gammalt blommar trädet för första gången, och blommorna doftar jasmin. Frost får det inte bli, då dör trädet direkt. Så blir det gröna bär och i varje bär finns det två bönor. Efter 16–17 år har trädet tjänat ut och måste ersättas.

Det finns bara tre arter av kaffeträdet: arabica, robusta och liberica, men från dem kan det bli hur många kaffesorter som helst. Robusta är sydeuropéernas favorit och det blandar Giovanni gärna med arabica. Det otäcka liberica kan man inte dricka.

Giovanni säger att vi ska dricka minst 4 koppar kaffe om dagen. Det är bra mot flera sjukdomar. Bryggkaffet blir bäst om vattnet är strax under kokpunkten, 92–96 grader. Och en kopp bryggkaffe ger mer koffein än en kopp espresso. Men det bästa kaffet är det som serveras med ett leende.

Så visar han en bild på sin mormor. I hans tidigaste barndom drack man kaffe en gång i månaden – det var då mormor fått pengar. Det var en högtidsstund. Ljuvligt gott!

Inger Öhman

Frågesport den 4 april

I vårens sista frågesport den 4 april deltog 24 personer uppdelade på 6 lag. De snälla deltagarna hjälper till att ställa fram och tillbaka stolar och bord. Särskilt tack till Eva Malmros, som hjälpte till med disken.

Som vanligt diskuterades det livligt runt borden när man försökte besvara frågor som "Hur många invånare har Färöarna?", "Hur definierar man den meteorologiska våren?", "Hur utför man ett simhopp med pik?", "Vad betyder fåtvisk?" Det var ofta knepigt tyckte många. Men det skall det vara! Lag "Britt" vann båda omgångarna och fick därför två chokladkartonger.

Vi drack kaffe och åt snittar, som Inga-Lisa gjort, och kaka, som Birgitta bakat. Dagen till ära serverade vi vin till självkostnadspris. Till hösten återkommer vi med två nya tillfällen.

Birgitta Agazzi och Inga-Lisa Sellvall

Studiebesök den 6 april. Kungl. Musikhögskolan

Vi var 22 lyckliga SPF:are som denna soliga april dag hade förmånen att se Kungl. Musikhögskolans nya lokaler under guiden Elina Edbloms kunniga och inspirerande ledning

Själva institutionen har gamla anor från 1771, men nu har den fått splittrerna lokaler. De två nya husen ligger på den gamla skolans plats, och man har dessutom sparat det gamla stallet och ridhuset. I stallet ligger högskolans bibliotek. Den gamla "Gula villan" finns också kvar, men den har flyttats och målats om i sin ursprungliga rödbruna färg. Man behöver inte vara arkitektutbildad för att tycka att har man lyckats sällsynt väl med att förena gammalt och nytt. Och det återspeglar högskolans mål att bevara det gamla men också skapa nytt, berättade Elina.

Det största huset med huvudentrén är helt enkelt bara vackert med glasfasad och glastak och rytmiskt böljande balkonger, som omedelbart knyter an till huvudändamålet – musik! Den röda linoleummattan på balkongerna återspeglas i tak och väggar och ger ett rött skimmer som varierar efter dagsljuset. På entréplan och bottenplan finns konsertsalar, bl.a. Kungasalen med över 500 sittplatser och varmt röda väggar. Vi fick lära oss att snedställda fönster och skarpa utbuktningar på väggarna ger bäst akustik, så att ljudet studsar på rätt sätt. Men varje typ av musik har sina egna krav på akustik och salarna är flexibelt byggda för att motsvara dessa krav. Huset hyser även övningsrum, datorsalar, studior med kontrollrum, undervisningsrum och administration.

Det andra nya, långsmala, huset inrymmer de flesta övningsrummen, körsalen och studenternas experimentsal Svarta lådan, men även en del undervisningsrum. Golven sviktar, eftersom de vilar på en luftkudde för att minska störningar mellan rummen från den ena våningen till den andra. De långsmala fönstren ger intryck av tangenter. Men fönstret till körsalen på gaveln är tänkt att lysa utåt som en lykta. Elina uppmanade oss att titta på det nästa gång vi passerar huset om kvällen. Och hon påminde oss om alla konserter som ges, gratis! Men det är bäst att boka biljett.

Så positivt att Stockholm har fått en så fin byggnad och att unga musikstudenter får utbildas i denna inspirerande miljö! Det finns hopp för det svenska musikundret.

Birgitta Agazzi

Månadsmöte den 25 april. "Min radiotiska barndom" med Lelle Printer

På månadsmötet den 25 april kunde ett 60-tal åhörare höra Hans Dahlman kåsera om sin radiotiska barndom. Hans Dahlman är känd som nyhetsuppläsaren *Lelle Printer* i programmet "På Håret", som sändes i Sveriges Radio 1982-2000.

Med sin sedvanliga trovärdighet började han hos oss med dagens nyhetsuppläsning med rubriker om livet som senior: Pensionärerna överväger militanta och antidemokratiska metoder: senil ohörsamhet. – Begravningar i innerstaden är för dyra, i fortsättningen måste de förläggas till kranskommunerna. – Från aktiv dödshjälp till passiv hemhjälp. – Pensionerna kostar för mycket: Magdalena Andersson säger dock att det inte finns någon parlamentarisk majoritet för att sänka medellivslängden.

Han pekade på att framgången med programmet nog var kontrasten mellan den officiella framtoningen och det vansinniga i budskapet. Sedan fick vi påminnelser om vår barndoms radioprogram. I Hans barndomshem stod radion alltid på. *Grammofontimmen* inleddes eller slutade med en marsch, t.ex. "Södermanlands regementes marsch". På söndag förmiddag spelades symfoni, och sedan kom *gudstjänsten*. Dagliga inslag då var *Efterlysningar*, *Lediga platser*, *Smågrisnoteringar*. Nu blott ett minne. Men *morgonandakten* och *klockspelet i Stadshustornet* finns fortfarande kvar, liksom *Dagens dikt*.

Karusellen började sändas 1951 med Lennart Hyland som programledare. Den sändes från Karlaplansstudion, alltid direktsändning. Där sjöng Snoddas "Flottarkärlek", Frufridagen lanserades och män fick lära sig att koka ägg. *Frukostklubben* med Sigge Fürst startade redan 1946 och pågick till 1978. Den sändes 680 gånger. Där var Kaffe-Petter med – han som lät som han svirat. Det var buktalaren Curt Randelli som gjorde Kaffe-Petter.

Hans imiterade också *Gösta Knutsson*, som talade i näsan och var lite akademisk.

I *Barnens brevlåda* med farbror Sven har många svenska barn sjungit och hälsat hem. Vår egen stjärna Lillebil Björkman berättade att hon varit med. Hon hade sjungit "Blinka lilla stjärna där". De här programmen sändes från studion på Kungsgatan 8 – alltid direktsändning. För barnen fanns också *Kalle Stropp*, *Grodan Boll* och *Nicke Lilltroll*, liksom *Mästerdetektiven Kalle Blomkvist*.

Paussignalen måste vara obegriplig för dagens ungdomar, men viktig för att markera att radioutsändningen var igång. En tid var det melodin "Storm och böljor tystna ren". När P2 startade valdes Povel Ramels "Underbart är kort" som paussignal.

Genom radion lärde vi också känna andra av Povels oförglömliga sånger som "Gräsänklingsblues", "Titta det snöar" och många andra. Det var härligt att få njuta av denna radionostalgi. Hans Dahlmans förråd av radiominnen verkar outtömligt, men lokalen behövdes av andra, så vi måste till slut säga tack och adjö.

Inger Öhman

Månadsmöte den 16 maj. Cecilia Hagen intervjuas

Vid månadsmötet den 16 maj intervjuades den ständigt frågvisa journalisten Cecilia Hagen av Aina Bergvall. Cecilia berättade om människor hon intervjuat. Bland de riktigt intressanta minns hon Richard Branson, Sir David Attenborough och tre "James Bond": Sean Connery, Roger Moore och Pierce Brosnan.

En intervju med Jarl Kulle gick snett: han kom för sent och var väldigt snorkig. På redaktionen sa man att hon skulle skriva som det var, och till hennes förskräckelse blev löpet "Intervju med vedervärdig Jarl Kulle". Men faktiskt bad han om ursäkt vid ett senare tillfälle.

I en intervju med kungen när han varit på tronen i 10 år var bandspelaren obligatorisk. Plötsligt stannade den, och Cecilia visste inte vad hon skulle göra. Då vände kungen band!

Cecilia blev Expressen trogen. Och varför då? Jo, hon hade det helt enkelt jättebra. Och med tiden ganska bra betalt också. Bo Strömstedt var hennes favorit.

Aina frågade hur det kom sig att Cecilia vågade ställa upp i "På spåret". Enkel förklaring: Jag hade ingen auktoritet att förlora, sa Cecilia. Hon trivdes väldigt bra med Lennart "Hoa-Hoa" Dahlgren, som hon kom till final med 2013.

Så frågade Aina också om Cecilia var feminist. Hon svarade genom att visa sitt halssmycke, som hon alltid har på sig. Det har tillhört hennes farmor, rösträttskvinnan Ellen Hagen, och föreställer suffragetternas emblem.

Det här var det sista månadsmötet för denna vår. Det har varit en spännande vår med många välbesökta medlemsmöten. Styrelsen önskar er alla en riktigt fin sommar!

Inger Öhman

Månadsmöte den 29 augusti 2017. "Efter sju månader med Trump – vad händer nu?" med Olle Wästberg

Olle Wästberg – journalist, politiker, diplomat (generalkonsul i New York) och författare reflekterade på vårt månadsmöte den 29 augusti över president Trump – vad händer nu?

Olle började med att hänvisa till den svenska politiken nu: Två ministrar har tvingats avgå. Trump kan inte avsättas på ett liknande sätt. Vi har ett parlamentariskt styrelseskick och det räcker att en minister drabbas av en misstroendeförklaring så måste ministern avgå. Men i USA kan presidenten tvingas avgå bara om han har gjort något brottsligt. Det finns en möjlighet till: Presidenten kan bedömas vara otillräknelig. Det har bara hänt en gång. Det var när Ronald Reagan låg på sjukhus efter ett mordförsök. Då trädde vicepresidenten tillfälligt in.

Inte många av Trumps vallöften har infriats. Han har delvis lyckats med sina klimatfrågor: kolgruvor har öppnats och omstridda oljeledning har fått tillstånd. Han har också sagt upp Parisavtalet. Det enda vallöfte han verkligen har hållit är att vara "unpredictable". Även om hans vallöften hittills inte har infriats så har det amerikanska samhället blivit mycket mer polariserat. Samhällsklimatet har ändrats. Hån mot kvinnor, antisemitism passerar. 140 tecken i en Twitter passar Trumps intellekt! Men det vardagliga livet i USA har inte ändrats på motsvarande sätt.

Olle träffade Trump vid en privat fest i New York. Då påstod Trump att han hade svenska rötter. Det är en "blunt lie". Typiskt Trump – han säger, enligt Olle, det som han tror är bra i stunden.

Trump administration är tunn och många chefsposter är obesatta. På utrikesdepartementet är det särskilt tunt! 20 av 22 av de ledande posterna som assistant secretary är obesatta. Det innebär brist på personer med analysförmåga, och är riskfyllt eftersom det ger mer makt åt presidenten.

Hur kom det sig att Trump blev vald trots att Hillary Clinton fick fler röster? Det beror på det amerikanska valsystemet med elektorat. Det var bra på 1700-talet men knappast nu. Att ändra detta kräver dock en ändring i konstitutionen och det är nära nog omöjligt. Att ha valdagen en tisdag i november hjälper inte upp valdeltagandet i ett land där man inte har betald ledighet. Bara 26 % stod bakom Trump om man också tar valdeltagandet i beaktande.

Det blev många frågor till Olle i den efterföljande frågestunden. Vad gäller Obamacare tryckte Olle på USAs höga sjukvårdskostnader – de högsta i världen och trots detta omfattar inte sjukförsäkringen alla. Om benådningen av sheriffen Arpaio lyfte Olle fram att sådant brukar presidenter göra mot slutet av sin ämbetsperiod. När det gäller Nordkorea får vi känna oss utlämnade till två oförutsägbara ledare.

Inger Öhman

Studiebesök den 14 september. Filmstaden

Det var en regnig eftermiddag, den 14 september, som 25 seniorer var på en guidad visning i Filmstaden.

Vi som har det seniora perspektivet vet att Filmstaden också står för de tidigare filmateljéerna i Råsunda och att det inte bara står för SF-biografer runt om i landet. För oss gällde alltså att få veta lite mer om Filmstadens Kultur, som också är rubriken på hemsidan. Vi fick vid besöket en mycket intressant guidad tur genom stora delar av den svenska filmhistorien. I en kort rundvandring i regnet kunde vi också betrakta de väl bevarade kvarvarande byggnaderna.

Större delen av det ursprungliga området med dess olika byggnader, ca 10 fotbollsplaner, är nu rivna och det har byggts nya bostäder på området. Entrén är fortfarande enligt bilden ovan. [Bilden återges inte här.]

Portvaktstugan till vänster är också kvar liksom byggnaden innanför. Det är den s.k. Lilla ateljén, som nu är kontor för bland annat SF-Film samt innehåller biografen Filmstaden. I denna byggnad finns också en bevarad mindre biograf med 25 platser. Här fick vi se en dokumentärfilm om Filmstaden och dess historia, mycket intressant. I denna salong hade Ingemar Bergman en bestämd plats reserverad för sig, längst upp till vänster.

Vi fick bl.a. höra om hur svensk films första storhetstid började på 1910-talet med regissörerna Mauritz Stiller och Victor Sjöström. Året 1917 är en viktig tidpunkt i svensk filmhistoria. Då hade Victor Sjöströms film *Terje Vigen* premiär. Den blev en stor internationell succé och inledningen till en epok då Sverige var världsledande inom filmen. Det fanns ett behov av större och moderna filmateljéer. Ivar Kreuger var engagerad i svensk film och hans bolag fick i uppdrag att bygga Filmstaden. År 1920 invigdes Filmstaden. Greta Garbo gjorde bara en film (Gösta Berlings saga med Mauritz Stiller) innan hon åkte till Hollywood. Under 1930-talet skulle det vara underhållning och film med lättsamma komedier. Då var filmproduktionen mycket omfattande med de s.k. pilsnerfilmerna och det var kanske Filmstadens storhetstid. Filmstaden var då ett eget samhälle i sig. Under denna period debuterade också Ingrid Bergman.

Alla stora svenska filmregissörer har arbetat i Filmstaden. Ingemar Bergman debuterade på 1940-talet och var med att utveckla en ny storhetstid för svensk film. Framför byggnaden Lilla ateljén står en skulptur Teatervagnen, som är en hyllning till Ingemar Bergman och den i Filmstaden delvis inspelade filmen *Det sjunde inseglet*.

Under 1960-talet kom ny teknik med bl.a. mindre kameror och en bebyggelse med trafikbuller allt närmare och förorsakade störningar för filmverksamheten. Bland det sista som spelades in i Filmstaden var interiörerna till *Pippi Långstrump*. SF lämnade Filmstaden 1969. Det dröjde dock till år 2000 innan Stora ateljén och en del andra byggnader revs. Det är ca 400 filmer som spelats i Filmstaden.

Anders Rickardsson

Månadsmöte den 19 september. Rozita Auer om Brännvinskungen L.O. Smith

"Vem var Brännvinskungen?" Rozita Auer berättade om sin morfars farfar, entreprenören L.O. Smith.

Rozita själv har många talanger: skådespelerska, jazzsångerska, koreograf med specialitet på orientalisk dans. Barnbarns barnbarnet har ärvt pionjärsandan! Rozita började med att utbringa en skål! Det var nog inte renat i glaset, men just det är vad Smith blev känd för.

Smith föddes 1836 som Lars Olsson i en fattig lantbrukarfamilj. Han blev fosterbarn hos grosshandlaren Carl Smith i Carlshamn. Redan som bodbiträde visade han talang i affärer och kom till Stockholm. Vid 22 års ålder var han grosshandlare med adress på Skeppsbron 32 och var mäklare i brännvin. Men inte bara i affärer hade han talanger – han lärde sig 7 språk. I Frankrike lärde han sig metoder för att rena brännvinet från finkel. Han köpte en fabrik på Reyersholme, där han sålde "10-dubbelt renat", som renat hette från början. Varför en fabrik på Reyersholme? Jo, han förlorade en upphandling för att som monopol sälja sprit i Stockholms stad.

Reymersholme låg utanför Stockholms stad på den tiden. Så erbjöd han fri resa till Reymersholme för den hugade. Kaggarna fick köparen ta med sig. Men det gick inte så bra i längden. En kupp förbereddes och han förlorade kontrollen över företaget. Han lämnar Reymersholme och börjar sälja sprit på Fjäderholmarna. Men inte heller det gick i längden. Han fortsatte sin verksamhet i södra Sverige.

Smith hade också ett socialt intresse. Han månade om sina arbetare och grundade Arbetarringar och Arbetarringens bank. Under en tid var han riksdagsman i första kammaren. I slutet av 1880-talet var hans storhetstid över. Han skiljer sig efter ekonomisk osämja. Gifter om sig lever i Karlskrona, där han dör 1913.

Inger Öhman

Frågesport den 26 september

Den 26 september ägde höstens första frågesport rum. Även om det den här gången inte var lika många deltagare som det brukar vara, kunde vi bilda fyra lag. Alla var lika vässade.

Det var som vanligt både lätta och svåra frågor. Som exempel "Vilken myndighet var inblandad i den s.k. it-skandalen?" – Vilket land vann den europeiska schlagfestivalen i år?" – "Vad är en ackuschörka?" – "Vilken kung kallades Kung Gråkappa?" – "Hur många medaljer tog Sarah Sjöström i VM 2017?" – "Vad kallas en samisk schaman?" – "Vilket datum infördes högertrafik i Sverige".

Vi drack kaffe och åt smittar, som Inga-Lisa gjort, och kaka, som Birgitta bakat. Ett glas vin fanns också till dem som så önskade.

Birgitta Agazzi

Månadsmöte den 17 oktober. "Inte utan min mamma" med Sissela Kyle

Sissela Kyles mamma, Gunhild, blev Sveriges första professor i kvinnohistoria. Det blev hon 1984 vid Göteborgs universitet. Vägen dit var lång. I många år arbetade hon som gymnasielärare. Då hon var ledig för att ta hand om Sissela fick hon oväntat tid för att dyka ner i kvinnors politiska rösträtt. Gunhild var genom åren central för Sissela. Gunhild levde till 2015 och fick följa sin dotters gestaltning av "fröken Friman".

Sissela längtade tidigt efter teatern. Hon berättar för oss om hur det var att söka in på Scenskolan. Av 1000 sökande blir 12 uttagna. De 12 blir som en familj under den tre år långa utbildningen. På den tiden, säger Sissela, var det mycket mer gruppen som gällde, inte så mycket individen som nu. Det skapade en livslång gruppkänsla.

Sissela berättar att hon alltid vill härma. Här ger hon oss några fantastiska exempel på sin talang. Annette Kullenberg sade en gång "Var rolig du är när du är jag".

Hon får ofta frågan hur man som skådespelare kan lära sig så mycket utantill. Nej, säger Sissela, det är inte så svårt. Det svåra är att få det att låta som man säger det för första gången. Den bejublade "Dina dagar är räknade" gjorde hon då hon fyllde 50. Den spelade 150 gånger. Då – vid 50 år – räknade hon sina dagar. Nu vid 60 känner hon sig tidlös.

Inger Öhman

Studiebesök den 23 november. Livrustkammaren

Den 23 november fick ett trettiotal intresserade SPF:are från Karlaplan en specialvisning av Livrustkammaren – i Alf Henriksons sällskap.

Detta museum grundades redan 1628 när Gustav II Adolf lät spara sina kläder från fälttåget i Polen. Under årens lopp härbärgerades den växande samlingen föremål på olika ställen, men sedan 1978 ligger det i Livrustkammaren under Stockholms slott.

Lokalerna hade tidigare varit en punschkällare, och de höga mörka tegelvalven och de murade väggarna passar sällsynt bra att visa upp dessa spektakulära kläder och andra föremål i.

Vi undfågnades med spännande berättelser och skräck, medryckande och roligt presenterade av Agneta Lundström, bland mycket annat tidigare överintendent för museet, och Catharina Grünbaum, välkänd språkvårdare och krönikör i DN.

Och var kom då Alf Henrikson (1905–1995) in? Jo, i hans kvarlåtenskap hade man hittat ett antal underfundiga verser om bl.a. svenska kungar som Catharina redigerat till den lilla boken "Stora gestalter i litet format" (2016). Och dem kryddade hon nu sin livfulla presentation av museets skatter med. Här är några exempel ur boken:

*Karl den elvte
gjorde sig själv te
enväldig konung
till allmän förvåning.*

*Oscar den förste
var väl icke den störste
av alla tiders svenska personnager,
men han hade så söta mustascher.*

*Gustaf den femte
var lång och smal.
Han höll en racket jämte
ett borggårdstal.*

Vi inledde med att beundra Gustav II Adolfs stridshäst Streiff, som även han dog i Lützen 1632. Han var inte "förstoppad" som ett barn enligt Agneta hade trott, utan hans hud hade tillvaratagits och senare monterats på en skulpterad trähäst. Gustav II Adolfs älghudskyller med kulhål som tagits som krigsbyte av Österrike överlämnades många år senare till Sverige och det kunde vi nu studera, såväl som blodiga skjortor. Den kände Lennart Nilsson hade en gång fått fotografera skjortorna och i det sammanhanget hade man också tagit kungens DNA.

Vi fick se många praktfulla dräkter, liksom motsatsen: Karl XII:s enkla, leriga soldatkappa och hans hatt med kulhål från Fredrikshald, där han 1718 stupade, troligen skjuten av en av sina egna. Dessförinnan efter nederlaget vid Poltava hade Karl XII tagit sin tillflykt till det vänligt sinnade Turkiet och där vistats i många år, delvis som fånge. Från Bender hade han en flitig brevväxling med Sverige om landets officiella affärer. Bland mycket annat värnade han om språkvårdsfrågor och utfärdade förordningar om att alla officiella handlingar skulle avfattas på svenska, inte latin – något som Catharina med stort gillande framhävde.

Gustav III:s maskeraddräkt kunde vi studera, liksom vackra hovoch kröningsdräkter. Dessvärre var många monstrar tomma, men Catharina uppmanade oss att ha en "Kino im Kopf", att använda vår fantasi, medan hon försökte beskriva vad som saknades. De tomma monstarna berodde på att kläder och andra föremål plockats ut inför Livrustkammarens stora utställning 2018, då man ska fira 390-årsjubileet av museets grundande. Så då får vi förhoppningsvis återse Adolf Fredriks kära svarstol och andra föremål som nu fattades.

Det fanns ändå mycket att se och beundra – jag har bara nämnt en liten del – och det blev ett väldigt trevligt och lärorikt besök!

Låt mig sluta med några Alf Henrikson-verser ur hans "Samlade dikter" del 1 och 4:

*I regnet som plaskar och skvätter
över vintrig, glacerad stig
är det mången som plötsligt sätter
sig.*

*Alla namn trillar bort ur ens minnes gömma.
Sommarn är över, nu är det höst.
Vad man aldrig har lärt kan man aldrig glömma,
det är vår enda tröst.*

*Bäst som man hjärteglad traskar
att plocka sig svamp till supé
så visar det sig att maskar
kommit på samma idé.*

Maud Kampmann, medlem i SPF Seniorena Karlapan

Månadsmötet den 21 november. Svante Weyler om årets böcker

Bokförläggare Svante Weyler återkom för 17:e gången i rad.

I sin genomgång tog han upp biografier om **Luther**, **Angela Merkel** och **Hjalmar Söderberg**, men också två skönlitterära författare. Den ena var **Astrid Seeberger**. Hon är född i Tyskland, men kom till Sverige som sjuttonåring, där hon utbildat sig till läkare. I boken *Nästa år i Berlin!* berättar hon om en mor med ett "flyktigansikte", märkt för livet av sina upplevelser under andra världskriget. I nästa bok *Goodbye, Bukarest* är morbrodern Bruno huvudperson. Hon beskriver om jakten på Bruno, som enligt modern försvann i kriget. Men är det sant?

Den andra författaren som Svante tog upp var **Jane Gardam**, som utkommit med trilogi: *En engelsk gentleman; En trogen kvinna; De sista vännerna*. De handlar om "imperiets barn", alltså brittiska barn som föddes ute i kolonierna och som skickades "hem" till någon internatskola i England – en kärlekslös barndom som sätter spår för resten av livet. Huvudpersonerna i böckerna är Edward Feathers, hans hustru Betty och Terry Veneering, Edwards konkurrent både i arbetet och kärleken. Trilogin är inte vara bara triangeldrama utan ger en bild av det sönderfallande engelska imperiet.

Som vanligt berättade Svante så personligt och medryckande om böckerna att man fick lust att läsa alla! Programansvariga Lillebil Björkman passade på att boka in honom för nästa höst.

Biografierna var: *Per Svensson: Frihet, jämlikhet, reformation! 500 år med Luther; Jan Lewenhagen: Kanslern som kom in från kylan; Jesper Högström: Lusten och ensamheten. En biografi över Hjalmar Söderberg.*

Birgitta Agazzi

Frågesport den 28 november

Frågesport på tema Finland. Den sista frågesporten för terminen hade Finland som tema med anledning

av att Finland i år firar 100 år som självständig nation.

Deltagarna delade upp sig i fem lag, och under gnaskande på finsk godis grubblade de på svar på frågor som: "Vilket datum firas nationaldagen?", "Vad kallas det finska ishockeylaget?", "Vad betyder de finska orden *hyvä*, *teretuola* och *tyttö*?", "Vad betyder de finlandssvenska orden *rosk*, *semmla* och *tuppen*?", "Vad heter det finska nyhetsprogrammet i Sveriges Radio?", "Vad heter regissören till *Mannen utan minne*?", "Vad heter den fästning som ryssarna lät bygga på Åland?"

Dagen till ära serverades snittar med finsk svampsallad och rågskålar med smetana och sikrom. Till kaffet blev det Runebergsbakelser. Vin fanns också för dem så önskade.

Sammantaget kunde alla nästan allt! Men laget Fronten utmärkte sig särskilt och vann båda omgångarna.

Birgitta Agazzi

Studiebesök den 6 december. Folksamhuset

Folksamhuset vid Skanstull i Stockholm rymmer imponerande konst och arkitektur. Det fick sjutton SPF-medlemmar ta del av vid ett studiebesök den 6 december.

Vi guidades runt av Stig Karels, mångårig medarbetare på Folksam. Det han inte kan om huset är inte värt att veta.

Redan i ingångshallen möter en rad av mäktiga, kubistiska taklampor. Delar av interiören är klädd i marmor, hisskorridorer, trapphallar och publika ytor. På 26 våningen finns ett fantastiskt marmorgolv med ett motiv som föreställer Midgårdsormen.

I huset finns också skulpturer av Carl Eldh, möbler av Carl Malmsten, Stig Lindbergs vattenfontän och textilier av Märta Måås Fjetterström samt en ansevärd mängd tavlor av svenska konstnärer, som Isaac Grünewald, Albin Almelin och Sven X:et Eriksson. Högst upp i huset finns X:ets ståtliga glasmosaik "Stenbrottet".

Vi gick runt i huset i nästan två timmar och, jag lovar, varje minut var intressant. Därför, får ni chansen att guidas runt i Folksamhuset, ta den!

Saga Lönn och Hans Lindberg, medlemmar i SPF Seniorerna Karlaplan

Månadsmötet den 12 december. "Tre kungliga bröllop" med Mertil Melin

Vid årets sista månadsmöte med SPF Seniorerna berättade Mertil Melin med stort engagemang och inlevelse om sin tid som hovstallmästare och chef för Hovstallet. Han fick denna tjänst 2003 och var kvar till 2015 efter att ha tillbringat 40 år i olika befattningar inom försvaret, bl.a. som överste och chef för Norrlands dragonregemente. Vi var 60 seniorer som mötte upp på Historiska museet denna vinterdag med lätt snöfall.

Mertil Melin såg sin tid vid hovstallet som mycket speciell och var tacksam för att ha varit med om tre kungliga bröllop under denna tid. Detta får ses som en helt unik period i Sveriges historia. Han hade bara positiva erfarenheter från sitt samarbete med Kungahuset.

Hovstallet har gamla anor och anlades av Gustav Vasa och är med sin transportorganisation nära kopplat till Kungahuset. Hovstallet flyttade in i nuvarande lokaler 1894. Det gäller att ha duktiga och för verksamheten lämpliga hästar. Här ska det vara svenska halvblod. I Hovstallets vagnpark ingår en stor samling av vackra gamla vagnar i olika modeller samt också ett antal bilar, både gamla klassiker och moderna. I den mer löpande verksamheten ingår att bl.a. att svara för transporter i samband med statsbesök, Riksdagens öppnande och Nationaldagsfirandet. Hästarna går i daglig träning i olika miljöer. Det kan numera också vara mer privata turer för någon i kungafamiljen. Det har t.ex. hänt att man gjort en tur med häst och släde en vinterdag för de yngsta.

Bröllopet 2010 mellan kronprinsessan Victoria och prins Daniel var den första stora utmaningen för Mertil Melin. Det handlade inte bara om själva kortegen, utan han hade också ansvaret för en stor transportorganisation med 115 fordon och ännu fler förare.

Den stora kortegen var mycket noggrant planerad med träning, övning och utvärdering. En nog så viktig detalj var att genomföra kortegen enligt ett mycket strikt tidsschema. Det gällde alltså att kortegen höll rätt tempo och kom fram till slutmålet på utsatt tid. Här kunde han rapportera att efter kontroll med TV-bilderna, så missade man med 5 sekunder! Imponerande! En annan nog helt okänd del i planeringen var att om det skulle bli fel på vagnen, så fanns en modern bil med möjlighet att öppna taket som reserv i kortegen.

Med erfarenheterna från första bröllopet, så kunde de två efterföljande genomföras på samma förnäma sätt. Det var stor feststämning längs kortegevägen och publiken uppträdde nästan som vid en hockeymatch, enligt Mertil Melin. Vi fick lyssna till ett trevligt och väl framfört föredrag, som gjordes mycket levande med hjälp av ett flertal filmklipp från SVT.

Anders Rickardsson